

Resseguint la Noguera Pallaresa amb esquís de fons (travessa nòrdica des del Plan de Beret fins Alòs d'Isil)

Introducció:

El riu Noguera Pallaresa presenta la particularitat de néixer en l'única comarca de clima netament atlàntic dels Pirineus catalans, la Val d'Aran. El seu naixement és al Plan de Beret, a 1.860 metres d'altitud (molt a prop del naixement del riu Garona, també al mateix pla) i les seves aigües flueixen lentament traçant meandres en direcció nord-est; travessant durant uns 4 km l'esmentat pla abans d'emprendre la baixada cap a Montgarri, on el seu curs tomba clarament cap a l'est i agafa més empenta. Quan s'endinsa en territori pallarès, a l'arribar al pont de Marimanha, la força del seu cabal i el brogit que provoquen les seves aigües poc tenen a veure amb la placidesa dels seus orígens.

Aquest itinerari permet seguir el seu curs més alt de les seves fonts fins al primer poble que troba en el seu recorregut, gaudint alhora tant de l'esquiada en si, com dels magnífics paisatges hivernals (el Plan de Beret, amb el teló de fons de l'imposant Tuc de Barlonguèra al nord, els boscos de Parrós i eth Dossau, als encontorns de Montgarri; i ja en territori pallarès, el bosc de Bonabé i les bordes de Perosa i d'Isil) que travessarem abans d'arribar a Alòs d'Isil, on acaba l'esquiada (en cas que la innivació sigui abundant; en cas contrari, potser l'haurem d'acabar a l'arribar al refugi del Fornet).

El seu nivell de dificultat és mitjà, degut a la seva llargada i la seva durada, més que no pas per la seva dificultat tècnica o per un fort desnivell positiu. Cal, però, estar ben entrenat.

L'itinerari és descriu en sentit descendent. La seva llargada és d'uns 29 km. El desnivell és d'uns 600 m negatius. Tot i que, evidentment, també es pot fer en el sentit contrari, i fins i tot, per als més entrenats, fer una volta completa que compregui l'anada i tornada (llavors us recomano començar-lo pujant i acabar-lo baixant). En aquest cas, repetirem el tram entre Alòs d'Isil (o el Fornet) i Montgarri. Però no pas el tram comprès entre Montgarri i el Plan de Beret, que ens ofereix dos itineraris diferents, ja que hi ha pista a banda i banda del riu. Una va per l'obaga i l'altra per la solana. Depenent de l'hora en què hi passeu podeu escollir-ne una o l'altra. Si és molt d'hora és millor pujar per la solana i estalviar-vos la possible neu gelada de l'obaga. Si ja no és tan d'hora, la qualitat de la neu al tram de la solana pot ser dolenta i alentir la nostra marxa.

Recordar-vos finalment que el gran Plan de Beret forma part de la història de l'esquí a casa nostra. El dia 11 de febrer de 1919 acollí les primeres esquiades de que es té notícia en aquest indret. Els esquiadors eren Lluís Estasen, Pau Badia i Josep Mª Soler, designats pel Centre Excursionista de Catalunya per tal de portar a terme una missió instructora i de popularització dels esquís a la Val d'Aran, amb l'objectiu que els seus habitants poguessin utilitzar-los durant l'hivern, per encàrrec oficial de la Mancomunitat de Catalunya. Aquell dia, pel matí, els 3 instructors feren les primeres demostracions i lliçons a 2 veïns de Salardú i 4 de Bagergue, que alhora feren les seves primeres pràctiques. A mig matí s'hi afegiren a les pràctiques una dotzena d'habitants de Montgarri, acabats d'arribar.

Accés al punt de sortida:

Podem començar l'esquiada a la mateixa carretera C-142b, que puja de Vaquèira cap a Beret.

Passat el km 5 de la carretera, veurem enclotat a la dreta el petit refugi deth Uelh deth Garona i poc després la Pèira del mateix nom, un possible menhir neolític, testimoni juntament amb d'altres restes arqueològiques escampades pel Plan de Beret (altres Pèires Lhevades que indicaven llocs d'enterrament o indrets especials, necròpolis funeràries i túmuls i cercles d'incineració) de la presència humana en aquest indret entre el 2000 i el 1000 aC. Malauradament, excepte una altra pedra alçada, la neu no ens permetrà contemplar aquestes restes. Passada la Pèira, hi ha una carretera que va cap a la dreta i que després de recórrer 1 km i havent passat pel Coret de Salardú, acaba a l'aparcament d'Orri (on podem deixar el vehicle).

En transport públic, durant la temporada d'esquí podem pujar amb autobús des de Vielha fins a Beret. Amb parades a tots els pobles per on passa. De dilluns a divendres arriba a Beret a les 10.45 h. Dissabtes, diumenges i festius arriba a les 10.15 h. Més informació al Departament de Torisme, Comèrc e Transpòrt del Conselh Generau d'Aran, www.conselharan.org

Per a la tornada, caldrà haver deixat abans un vehicle a Alòs d'Isil (o El Fonet, segons la neu) o bé fer-la en taxi. No hi ha transport públic entre Alòs d'Isil i la Val d'Aran.

Descripció de l'itinerari:

Per damunt de l'aparcament i en paral·lel a la carretera hi ha el circuit, normalment traçat, d'esquí de fons de Beret. El seguim cap a l'esquerra en direcció nord-oest cap a la Pèira esmentada fins que a l'apropar-se a la C-142b canvia llavors a direcció nord-est. Seguim travessant el pla fins passar per sota la visible Pèira Arroja, una estela escapçada de quatre cares, que queda enlairada a la nostra esquerra, a tocar de la carretera i per sota del refugi del mateix nom. Continuem fins els remuntadors i la zona de serveis del sector de Beret de l'estació d'esquí alpí, i tot cercant els indicadors de Montgarri, deixem enrere el tram més atractiu de l'esquiada, tot i que si la neu no els ha colgat, haurem vist els bonics meandres que fa la Noguera Pallaresa. A partir d'aquí la pista ja no es traça, excepte en el cas que hi aneu el primer cap de setmana de febrer, en que de manera excepcional sí que es fa per tal de poder fer les distàncies llargues de la Marxa Beret. Progressem ara pel costat dret hidrogràfic del riu, que queda a la nostra esquerra. Passem per les suaus inflexions dels Clòts d'Anherar. A l'altre costat de la vall veiem el bosc de Parros i la gran casa d'Es de Cabau, en procés de restauració. De mica en mica comencem a baixar cap al bosc deth Dossau, augmentant progressivament la velocitat del descens, que en aquest tram fins a Montgarri és el més dret de tot l'itinerari. Cal estar atents al pas de motos de neu i de trineus arrossegats per gossos, que sovintegen en aquest tram de baixada.

Superat el bosc, amb bons exemplars d'avet, arribem a una cruïlla amb un pal indicador. Si volem anar fins a Montgarri, hem de girar a l'esquerra, baixant suaument cap al riu, i després d'uns 500 m passem entre les ruïnes de les cases de l'antic poble, que va quedar despoblat definitivament el 1955.

Seguim amunt, passant a tocar de la casa Joan Gran, i uns 500 m més endavant creuem el riu per un sòlid pont i arribem al santuari de la Mair de Diu de Montgarri, amb l'església (l'edifici actual és renaixentista i fou bastit al S. XVI, però els seus orígens es remunten al 1117 dC. Com molts d'altres dels Pirineus, fou fundat arran de la troballa per part d'un pastor d'una imatge de la verge, amagada en aquest cas entre uns matolls) i l'antiga rectoria convertida en refugi. Bon indret per fer un descans i un mos. Al refugi hi fan dinars. Dins l'església hi ha una exposició, que no heu de deixar de veure, d'antigues fotografies relacionades amb el santuari. Són un impressionant i colpidor testimoni de la dura vida dels habitants d'aquest indret i del seu aïllament. També testimonien les tasques més recents de rehabilitació dels edificis. Desfem el camí fins a la cruïlla, i continuem l'esquiada per la vall de Montgarri fins atènyer el pont de Marimanha.

El creuem, entrant en territori pallarès, i continuem entre pujades i baixades suaus. Amb sort, trobarem petjades i altres rastres de mamífers (cabirols,

cérvols, daines, isards, guineus, senglars, llebres...) a la neu. Difícilment en veurem d'ós bru, a no ser que estiguem a finals de la temporada hivernal, ja que normalment romanen dins dels seus caus hivernant-hi. Tant les rodalies de Montgarri, com la vall de Bonabé i els seus extensos boscos d'avet a les cotes inferiors i de pi negre a les superiors, són freqüentades per algun exemplar d'ós bru, el mític rei del bosc. El seu retorn a la zona, on ja hi havia estat present fins al seu extermini a mans de caçadors, és degut als exemplars d'origen eslovè (o dels seus descendents, ja que s'han reproduït amb èxit) alliberats pel govern francès al vessant nord de la serralada pirinenca els anys 1996-1997 (3 exemplars) i 2006 (5 exemplars), en un programa de suport i reforçament dels pocs exemplars autòctons pirinencs per tal d'intentar aturar la seva extinció definitiva. El programa ha estat un èxit, amb el naixement de nous exemplars, i el seguiment de la població donava un mínim de 17 exemplars a finals del 2009. L'estiu del 2010, han estat detectades a la Val d'Aran dues femelles amb 2 cadells cadascuna, i una d'elles, amb els seus cadells, ha sovintejat el port de Salau i les valls més septentrionals dels boscos de l'Alt Àneu, dins del Parc Natural de l'Alt Pirineu, on ens trobem en aquest moment.

Continuem avançant fins trobar una bifurcació de la pista. Totes dues pistes van a parar al mateix lloc, retrobant-se poc abans de creuar el riu. Si seguim pel trencall de l'esquerra, el més curt, passem pel costat de la gran borda de Perosa (pertany a casa Tor d'Alòs i és la més gran de tota la vall. El 2006 va ser inclosa com a element singular en l'Inventari d'elements prioritari del patrimoni arquitectònic i etnogràfic del Parc Natural de l'Alt Pirineu) i baixem cap al pont que ens permet creuar la Noguera Pallaresa. Seguim ara pel vessant esquerre hidrogràfic, amb el riu a la nostra dreta i no el tornarem a creuar fins passat el refugi del Fonet. A l'esquerra hi ha les ruïnes de les cases de Bonabé.

Seguim paral·lels al riu, deixant a l'esquerra una pista que s'enfila fort cap al port d'Aulà en direcció est. Més endavant passem a tocar de les bordes d'Isil, una bona mostra d'arquitectura popular a base de pedra, pissarra i fusta

(algunes bordes i cabanes són emprades encara en explotacions ramaderes i agrícoles de pastures i camps) i gaudim de la proximitat del riu que ens transmet placidesa en sortir del bosc i obrir-se la seva vall. Continuem planejant força estona fins arribar al refugi del Fornet (edifici de serveis de l'antiga estació d'esquí de fons de Bonabé, malauradament tancada) i a la caseta de fusta que és un punt d'informació del Parc Natural de l'Alt Pirineu. Tornem a canviar de costat de la vall, després de creuar el riu per darrer cop per un altre pont, i

seguim fins la nostra arribada a Alòs d'Isil, on acabem l'esquiada si hem tingut la sort de trobar neu suficient. Aquest darrer tram entre el Fornet i Alòs d'Isil és força sovintejat també per vehicles motoritzats, i és més difícil esquiar-hi en bones condicions.

Distàncies parcials (aproximades):

Aparcament d'Orri-Plan de Beret: 3,5 km.

Plan de Beret-santuari de Montgarri: per la solana: 5 km. Per l'obaga i la cruïlla: 6,5 km.

Santuari de Montgarri-ruïnes de Montgarri (poble)-cruïlla de l'obaga: 1 km.

Cruïlla de l'obaga-pont de Marimanha: 3 km.

Pont de Marimanha-ruïnes Cases de Bonabé: 5 km.
Ruïnes Cases de Bonabé-Bordes d'Isil: 1 km.
Bordes d'Isil-El Fornet: 4 km.
El Fornet-Alòs d'Isil: 3,5 km.

Equipament específic necessari:

Esquís de fons de la modalitat clàssica, amb escates (els de ceres no són adequats ja que trobarem neu molt canviant i gairebé tota l'esquiada, excepte el tram del Plan de Beret, transcorre per pistes no traçades ni preparades mecànicament), o bé esquís de back-country. Uns paraneus ens faran servei, evitant l'entrada de neu dins les botes, tant en el cas en què hi hagi un bon gruix com en el que l'estat de la neu sigui pols.

Cartografia:

Mapes comarcals de Catalunya. Pallars Sobirà (nº 26) i Val d'Aran (nº 39). Esc. 1:50.000. Ed. Institut Cartogràfic de Catalunya.

Mapa del recorregut: amb traç vermell continu l'itinerari descrit. El traç vermell discontinu correspon a la variant de tornada al Plan de Beret, també descrita a l'itinerari.

Peus de foto:

- 1-Voltant el gran Plan de Beret, amb el Tuc de Barlonguèra al fons.
- 2- Remuntant pel bosc de Parrós, pujant de Montgarri cap al Plan de Beret (variant de tornada de l'itinerari. Veieu el mapa).
- 3- La ràpida baixada cap a Montgarri, tot travessant el bosc deth Dossau.

- 4- La casa Joan Gran a l'esquerra. Darrera seu, a la dreta, les cases en ruïnes del poble de Montgarri.
- 5- Arribant al santuari de Montgarri, passada la casa Joan Gran.
- 6- Petjades d'ós bru a la neu, vora el port de Gireta.
- 7- La gran borda de Perosa. A la seva dreta s'hi aprecia un minúscul esquiador.
- 8- Les bordes d'Isil cap al tard, camí d'Alòs d'Isil.